

О.Є. Матвійчук,
канд.пед.наук,
доцент
Київського університету
імені Бориса Грінченка

Всесвітня столиця книги

Загальновідомо, що щороку 23 квітня проводиться Міжнародний день книги і авторського права. В рамках цієї події ЮНЕСКО стало ініціатором визначення номінації Всесвітньої столиці книги. Саме представники ЮНЕСКО, Міжнародної асоціації видавців, Міжнародної федерації бібліотечних асоціацій, Міжнародної федерації книготорговців, організацій, які визначають політику індустрії книговидавництва і є гарантом правильних рішень, входять до відбіркового комітету з розгляду заявок за поданням національних асоціацій на звання Всесвітньої столиці. Місто, яке подало заявку має відповідати вимогам міста літератури, мати розвинену книжкову інфраструктуру – книгарні, бібліотеки, читацькі клуби, виставки, проводити активну і нетривіальну пропаганду читання, вітається наявність літературної критики і перекладацького процесу, промоції читання. Розглянувши подані матеріали з метою об'єднання всіх етапів книговидавництва та книготоргівлі, усіх учасників видавничих проектів, приймають остаточне рішення. Столицю книги вибирають на 1 рік, починаючи з 23 квітня кожного року. Комітет покликаний послідовно залучати в цю акцію кожний регіон світу. Проект «Всесвітньої столиці книги» є іміджевим і не передбачає грошової винагороди для переможця. Одною з умов для претендентів на почесне звання книжкової столиці є можливість фінансування культурних програм, так або інакше пов'язаних з літературно-видавничою діяльністю, а також залучення до участі в програмі місцевих наукових і літературних спільнот. Уперше Всесвітньою столицею книги у 2001 році став Мадрид – найбільше місто і столиця Іспанії, адміністративний економічний, політичний і культурний центр. У 2002 році Всесвітньою столицею книги названо Александрію, головний морський порт і друге за величиною місто Єгипту, яке простягається вздовж бережжя Середземного моря. У 2003 році звання отримала Нью-Дел – офіційна столиця Індії, спроектована відомим британським архітектором Едвіном Лаченсом і яка є місцем розташування багатьох національних пам'яток. У 2004 році право назива-

ватись Всесвітньою столицею книги отримало місто у Фламандському регіоні Бельгії, друге після Брюсселя – Антверпен. У 2005 році це почесне звання отримав Монреаль (Канада), найбільше місто в провінції Квебек, друге за величиною місто Канади. 2006 рік – дану номінацію присвоєно великому індустріальному місту, діловому та культурному центру на північному заході Італії – Турину. Поповнила звання Всесвітньої столиці книги у 2007 році Богота (Колумбія). Варто зазначити, що при заснуванні і у 1991 – 2000 роках це місто називалось Санта-Фе-де-Богота, сьогодні це столиця Колумбії, адміністративний центр і найбільше місто країни. У 2008 році ради номінації поповнила столиця Нідерландів місто Амстердам. У 2009 році – Бейрут (Ліван). Загальновідомо, що Бейрут, який є столицею Лівану – найважливіший фінансовий і банківський центр усього Близького Сходу. Крім того, в Бейруті базуються багато міжнародних організацій. Столиця та найбільше місто Словенії, Любляна, у 2010 році також отримало це звання. У 2011 році – Всесвітньою столицею книги названо Буенос-Айрес, адміністративний, культурний і економічний центр країни Аргентини, одне із найбільших міст Південної Америки. 2012 рік – цей титул присвоєно Єревану столиці Вірменії, місту розташованому в центрі Араратської долини на берегах річки Раздан. Столиця Таїланду також опинилася серед міст, відзначених ЮНЕСКО за зусилля щодо популяризації книжок і читання. Зокрема, Бангкок обрано Всесвітньою столицею книги 2013 року. Цікаво, що це місто ще називають Крунгтхеп, а

повна назва навіть потрапила в Книгу рекордів Гіннеса, як найдовша назва міста Крунг Тхеп Маханакхон Амон Раттанакосин Махин-тараюттхая Махадиллок Пхон Ноппарат Рат-чатхани Буриром Удомратчанивет Махасатан Амон Пиман Аватан Сатит Саккатхаттийя Витсанукам Прасит. Уже визначено світову столицю книги 2014 року – місто Порт-Харкорт (Нігерія). Порт-Харкорт — столиця штату Ріверс, була заснована у 1912 році британцями в районі, який традиційно населяють народи ікверре та іджо.

Оскільки представники перерахованих вище організацій займають ключове місце у визначенні даної номінації, хотілось би дещо детальніше розкрити сутність цих міжнародних асоціацій і федерацій, тому що власне від того, як дотримуються країни і міста, що претендують на це почесне звання основних принципів цих організацій і є визначальним критерієм відбору.

Міжнародна асоціація видавців (*International Publishers Association*) — (IPA) представляє міжнародну федерацію індустрії, яка займається виданням книг і журналів. Заснована у 1896 році, організація ставить за мету дослідження, сприяння, підтримку і захист книговидавництва, а також його популяризацію і вплив на суспільно-громадське життя кожної країни. Представники і члени організації активно пропагують дотримання авторських прав, свободи друку, а також борються із цензурою.

Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій повна назва Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ (*The International Federation of Library Associations and Institutions*) – (IFLA) — організація, яка представляє інтереси бібліотечних та інформаційних працівників. Була заснована у 1927 році. Має понад 1700 членів у 150 країнах. Штаб-квартира IFLA знаходиться в Гаазі. (*Нідерланди*). IFLA є незалежною міжнародною неурядовою та некомерційною організацією. Її основною метою є: заохочення високих стандартів бібліотечних послуг та інформації; поширення розуміння цінності бібліотеки та інформаційних служб; представлення інтересів членів по всьому світу.

Міжнародна федерація книготорговців (*International Booksellers Federation*) – (IBF) – некомерційна європейська і міжнародна асоціація книготорговців, яка представляє національні асоціації і книгорозповсюджувачів з усього світу, нараховує понад 25000 окремих

книготорговців. Її мета – просування інтересів книготорговців, розробка професійних стандартів щодо книготоргівлі, обмін досвідом. Одним із критеріїв відбору претендентів на звання Всесвітньої столиці книги є також культурна та історична цінність визначених країн і міст. Так Монреаль, п'яте місто, вибране Світовою столицею книги, характеризується багатоманітністю літературного середовища представлених тут культур: англійської, карибської, французької, іспанської і навіть східної. А столиця Колумбії Богота у боротьбі за звання Книжкової столиці у 2007 році провела оригінальну акцію – мешканцям міста, які вимушені стояти у чергах, міська влада пропонувала почитати книжку. У 2009 році книжковою столицею було обрано столицю Лівану – Бейрут, що обґрунтовано, зокрема, «прихильністю ліванської столиці до ідеалів культурного розмаїття, діалогу й терпимості, а також змістовністю й динамічним характером представленої програми». Саме Ліван дав світові перший алфавіт – а точніше – давні фінікійці, які мешкали на його території. У 2012 році, коли у Вірменії святкували 500-річчя першої вірменської друкованої книги — «Урбатагирк» (1512 р.), їй було присвоєно цей почесний титул. Щодо обрання у 2013 році столиці Таїланду Бангкоку, то Комітетом було зроблено наступну заяву «Бангкок обрали за його бажання об'єднати зусилля всіх зацікавлених сторін із постачання книжками, їх публікації та інших сфер діяльності, а також спрямованість на громаду та високу відданість своїй роботі». У цьому році нігерійське місто Порт-Харкорт представило найкращу програму, що передбачає розвиток нігерійської видавничої культури і пропаганду книги та читання і вибороло титул Всесвітньої столиці книги 2014 року. За це звання боролись також Москва, Краків, Ліон, Яунде. Найбільшу активність розвинули в Оксфорді і Вільнюсі, створивши спеціальні сайти для збору голосів на підтримку своїх міст. На початку 2013 року Управління культури Львівської міськради разом з Форумом видавців і Львівським національним університетом розпочало процес підготовки до отримання Львовом від ЮНЕСКО титулу «Столиця книги». Будемо сподіватись, що в найближчі роки звання Всесвітньої столиці книги отримає і одне з міст України. Власне бібліотечні працівники щоденно роблять усе можливе для цього.